

MEDICINE

Сучасні складові професійної підготовки медичних сестер

В. М. Шапошнікова, О. П. Кравченко, І. Я. Губенко

Черкаська медична академія, Черкаси, Україна
Corresponding author. E-mail: shvn2014@ukr.net

Paper received 15.08.17; Accepted for publication 20.08.17.

Анотація. В статті розглядаються актуальні питання сучасного розвитку медсестринської освіти в Україні. Акцентується, що необхідним кроком в удосконаленні медсестринської освіти в Україні є впровадження ступеневої освіти: медична сестра – бакалавр – магістр медсестринства. Обґрунтовано необхідність використання ступеневості в підготовці медсестер як основоположного принципу функціонування безперервної системи освіти та виховання особистості. Підкреслюється вплив інноваційних технологій на покращення якості знань майбутніх фахівців.

Ключові слова: медсестринська освіта, бакалавр, магістр, безперервна ступенева підготовка медсестер.

Вступ Однією із передумов для надання населенню ефективної медичної допомоги є забезпечення практичної ланки охорони здоров'я висококваліфікованими кадрами. Сьогодні від якості підготовки медичного фахівця, його професійної компетентності, гуманного ставлення до пацієнта залежать позитивні зміни у сфері медицини, а головне – надання якісної та своєчасної медичної допомоги населенню.

Сучасні умови життя, соціальні та геополітичні зміни в світі потребують удосконалення професійної компетентності медиків, що, в свою чергу, ставить нові задачі у сфері медичної освіти, зокрема у практичній підготовці медичних фахівців середньої ланки.

Актуальним напрямом розвитку освітніх систем у світі є направленість на безперервність. Принципи безперервності освіти запроваджуються у системі освіти багатьох країн. Так країнами Євросоюзу (ЄС) у 1991 р. була створена Мережа безперервної освіти Європейських університетів, до якої увійшли 160 закладів вищої освіти з 27 країн [1, 2]. Безперервність освіти, зокрема медсестринської, є потребою сьогодення, оскільки неможливо забезпечити підвищення якості освіти без даної тенденції.

Огляд публікацій із теми Незважаючи на певне висвітлення даної теми у різних інформаційних джерелах, ще існують питання до фахової підготовки медичних працівників середньої ланки, які залишаються недостатньо вивченими [1, 2, 3].

Пригадуючи світову історію медсестринства, слід відмітити значний вклад, який внесла у її розвиток Ф. Натінгейн. У своїй відомій праці «Записки про сестринську справу» (1859 р.), вона уперше сформувала комплексний медсестринський підхід по догляду за пацієнтами та розробила систему підготовки сестер милосердя. В основі її системи навчання лежав перелік професійних обов'язків медсестри, принципи якого актуальні й зараз. Концепцію сестринської справи Натінгейн позитивно сприйняли та тривалий час застосовували в країнах Європи та США.

В Україні офіційне визнання професії медсестри стало найбільш актуальним лише у період Кримської війни (1853-1856 рр.). На початку якої М. Пирогов організував загін медсестер милосердя для догляду за пораненими.

Системна підготовка медичних сестер в Україні розпочалася із другої половини XIX століття у Харкові (1874 р.) та Києві (1875 р.). У 50-х роках минулого століття у СРСР був започаткований якісно новий підхід до підготовки медиків, зокрема й медичних сестер – «семашківська система медицини», яка була визнана ВООЗ, на той час, кращою у світі.

На сьогодні існують різні сучасні моделі підготовки медсестер, які змінюються від соціальних потреб різних країн. Проте, кращим, на сьогодні, є принцип сімейної медицини та модель сімейної медичної сестри. Відповідно до цього принципу змінюється роль медичної сестри, зростають вимоги до її обов'язків, знань, вмінь та якості підготовки.

Отже, за вимогою часу та суспільства, актуальним та необхідним кроком в удосконаленні медсестринської освіти в Україні є впровадження нових форм професійної підготовки фахівців. Стратегією розвитку медсестринської освіти на сьогодні в Україні є введення ступеневої безперервної освіти. Відомо, що ефективність функціонування системи безперервної освіти забезпечується злагодженою взаємодією її складових. Важливим компонентом даної системи освіти є ступенева професійна підготовка, яка передбачає завершену і поступову підготовку фахівців. Ступенева підготовка створює умови для поступового виконання кожним ступенем певних задач та функцій, які поєднуються у єдину систему знань. Разом з цим, реалізується принцип завершеності освіти на кожному ступені професійної підготовки, тобто, забезпечується належний рівень фахової компетентності, необхідний для активної трудової діяльності та створюється можливість для подальшого професійного удосконалення фахівця, враховуючи потреби певної особи [1, 2].

В Україні уже започаткована система ступеневої підготовки медичних сестер у ряді вищих навчальних закладів. Черкаська медична академія має досвід ступеневої підготовки фахівців середньої ланки медицини, зокрема медичних сестер, що проходить за ступеневою системою, яка включає в себе: I ступінь – підготовку дипломованої медичної сестри; II ступінь – медичної сестри-бакалавра; III ступінь – медичної сестри-магістра.

Відповідно до навчальних планів відбувається послідовна ступенева підготовка спеціалістів. Так, осно-

вним завданням у програмі підготовки дипломованої медичної медсестри є засвоєння знань та навичок, необхідних для виконання найзагальніших професійних медсестринських маніпуляцій під керівництвом лікаря, у той час, як головним завданням підготовки медсестри-бакалавра є поглиблення знань і вдосконалення професійних вмінь, а також оволодіння навичками управлінської діяльності й педагогічної майстерності; медсестра-магістр має оволодіти вищим рівнем знань та уже може займатись науковою діяльністю. Науково-педагогічний колектив академії формує у студентів на кожному етапі підготовки фахівців відповідний рівень знань, професійні уміння й навички та сприяє комплексному розвитку майбутнього медичного фахівця як особистості [3].

Мета дослідження: вивчення основних аспектів підготовки медичних сестер у контексті неперервної ступеневої освіти, з'ясування ефективності застосування інноваційних методів навчання у навчально-виховному процесі.

Матеріали та методи Предметом дослідження були основні складові ступеневої професійної підготовки медичного фахівця та їх апробація у Черкаській медичній академії. У процесі роботи використані емпіричні, статистичні та аналітичні методи дослідження.

Результати та їх обговорення Дослідження проведено серед студентів різних курсів, які навчаються за спеціальністю 223 «Медсестринство». Для спостереження були визначені основна група студентів (кількість $n=64$ осіб) та контрольна ($n=62$) група. Під час проведення навчального процесу у студентів основної групи застосовувались інноваційні методи навчання; під час навчального процесу у студентів контрольної групи використані традиційні методи. В усіх групах проведено анонімне анкетування, визначений початковий та кінцевий рівень знань із основних дисциплін, проведені контрольні заміри виконання студентами практичних навичок та вмінь на практичних заняттях.

В основній групі студентів викладачами проведена комплексна робота, направлена на формування якісно нового спеціаліста, здатного не лише здійснювати фахову діяльність у рутинних стандартних умовах, а й в екстремальних ситуаціях (для I ступеню освіти) та дослідної роботи й менеджменту у медицині для бакалаврів та магістрів (II та III ступінь). Студенти основної групи при проведенні перевірки якості знань показали вищі показники успішності, порівняно з контрольною групою, ($p < 0,001$). Встановлено, що задля досягнення високого рівня професійної підготовки медсестер, необхідно забезпечити широку загальноосвітню підготовку ще на I рівні освіти, що сприятиме формуванню мотивації та потреби у професійному самовдосконаленні.

Поряд із цим, встановлено, що пріоритетними у формуванні майбутнього фахівця залишаються навички професійного клінічного мислення, для якого характерним є взаємозв'язок розумових процесів та практичних дій. Виявлено, що основною умовою у процесі отримання знань є самодисципліна студента, яка суттєво впливає на їх якість, про що свідчить проведена перевірка теоретичних знань і практичних на-

вичок студентів основної та контрольної груп (вищі показники у основній групі, порівняно з контрольною ($p < 0,03$).

За результатами проведеного дослідження, підтверджені дані про те, що використання у навчальному процесі гнучких організаційних форм навчання, сучасних інформаційних та комунікаційних технологій посилює інтерес студентів до отримання знань, що при проведенні перевірки якості знань дало вищі показники в основній групі, порівняно із контрольною групою ($p < 0,02$). Виявлено, що практична робота у сфері практичної медицини при проходженні навчальної та виробничої практик формує мотивацію до отримання нових знань, професійного розвитку.

У той же час, встановлено, що важливу роль у формуванні пізнавальних потреб фахівця відіграють його індивідуальні психологічні особливості, соціальні та сімейні чинники, про що свідчать проведенні перевірки якості знань студентів різних груп. Саме тому, безперечно, велику увагу доцільно приділяти цілеспрямованій індивідуальній роботі зі студентами, здебільшого на I етапі навчання.

В Черкаській медичній академії постійно проходить пошук та провадження сучасних ефективних методів та форм навчання. Так, основними із них ми бачимо: викладання на базі концепції проблемно-орієнтованого навчання з метою формування професійного мислення, застосування міждисциплінарного підходу та організація навчального процесу, орієнтованого на особистість студента [3].

Увага педагогічного колективу академії зосереджується на створенні сприятливої емоційної атмосфери на заняттях, формуванні у студентів потреби у пошуковій та науковій роботі. Поряд із цим, у навчальному процесі вагоме значення мають організаційні засади та виховання гуманності у майбутніх медиків, педагогічний колектив академії переглянув і удосконалив ці питання навчально-виховного процесу. Так, усі студенти академії додатково прослухали факультатив щодо надання психологічної допомоги потерпілим та першої медичної допомоги у зоні бойових дій, терористичних актів та інших надзвичайних ситуацій. Регулярно проводиться Всеукраїнська студентська конференція «Україна – понад усе!». Важливим є відродження кращих традицій виховання студентів на прикладі видатних медиків, науковців, вклад яких у розвиток медицини є безцінним.

У навчальному закладі здійснюється не лише ступенева підготовка спеціалістів нового типу, а й підвищення кваліфікації кадрів середньої ланки медицини та їх перепідготовка. Цей процес забезпечується та вдосконалюється при тісній взаємодії колективу академії із фахівцями закладів практичної охорони здоров'я.

Таким чином, результати апробації свідчать, що вдале практичне застосування нових методів у навчально-виховному процесі є ефективним та доцільним. Взаємозбагачуючим є поєднання у навчальному закладі двох структурних складових до дипломної і післядипломної підготовки медичних працівників. Співпраця до дипломної освіти (медична сестра; медична сестра-бакалавр; медична сестра-магістр) та післядипломної освіти (цикли тематичного удоскона-

лення та курси спеціалізації медичних сестер) є плацдармом, на якому базуються основи безперервного професійного розвитку середніх медичних працівників та є дотриманням парадигми - освіта протягом усього життя.

Висновки Основними складовими сучасної якісної підготовки медичної сестри є ступеневість в отриманні освіти, що створює оптимальні умови для послідовного удосконалення професійної підготовки медичної сестри.

Послідовність ступеневої освіти сприяє розвитку фахівця у різних аспектах: здобутті вищого рівня компетенції, становленні особистості, зокрема формуванні самодисципліни, професійного саморозвитку; потреби до постійного удосконалення професійних вмінь.

Ступенева безперервна освіта вимагає від викладачів застосування нових підходів у проведенні на-

вчально-виховної роботи, використання в навчальному процесі інноваційних педагогічних технологій, які підвищують якість підготовки фахівців.

Встановлено, що у навчально-освітньому процесі пріоритетним питанням є формування у студента активної творчої позиції щодо професійної компетентності. Отже, майбутньому медику, який буде працювати в умовах постійного оновлення інформаційного поля, слід прагнути до самовдосконалення, дотримуючись принципів безперервної послідовної освіти протягом життя.

На нашу думку, з метою підвищення ефективності навчального процесу та удосконалення підготовки медичних кадрів для практичної ланки системи охорони здоров'я, доцільним є інтеграція до дипломного та післядипломного періодів навчання медичних сестер у базові вищі медичні навчальні заклади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віденко Б.Г. Індивідуальна підготовка медичних працівників – суттєвий крок безперервного професійного розвитку / Б.Г. Віденко, Г.В. Даценко // *Новости медицины и фармации* – 2012. – № 16(46). – С. 26–27.
2. Паласюк Г.Б. Наступність у системі неперервної підготовки медсестер вищих медичних закладів освіти // *Наукові праці. Педагогіка.* – 2010. – № 131.-Т.144 – С. 11–15.
3. Чернишенко Т.І., Губенко І.Я., Бразалій Л.П. / Проблемні питання мед сестринської освіти та практики в Україні // *Буковинський медичний вісник, спеціальний випуск «Матеріали конгресу «Розвиток мед сестринської справи в Україні».* 2007. – С. 11–14.

REFERENCES

1. Videnko B.G. Medical assistance for medical professionals - Suttievyy krok pereprovnoho professional rozvitku / B.G. Videnko, G.V. Datsenko // *News of Medicine and Pharmacy* - 2012. - № 16 (46). - P. 26-27.
2. Palasiuk G.B. Continuity in the system of continuous training of nurses in higher medical education institutions // *Scientific works. Pedagogy.* - 2010. - No. 131.-T.144 - P. 11-15.
3. Chernishenko TI, Gubenko I.Ya., Brazaliy LP. / *Problemy pityannya honey sesterinskooy osviti ta praktiki v Ukraini // Bukovyns'kyi medichnyi visinik, spetsialniy vypusk "Materiali kongresu" Sourcing of nurses in Ukraine* ". 2007. - P. 11-14.

Modern Constituents of Medical Nurses` Professional Training V. N. Shaposhnikova, O. P. Kravchenko, I. Ya. Gubenko

Abstract. The problems of nursing education in Ukraine at the present stage are discussed in the article. The implementation of the continuous nursing education: Nursing assistant – Bachelor of Nursing – Master of Nursing plays an essential role in the improvement of Ukrainian nursing education. The necessity of using the sequence in the training of nurses as a fundamental principle of functioning of the continuous system of education and upbringing of the personality is substantiated. The influence of innovative technologies in the improvement of quality of knowledge of future specialists is underlined.

Keywords: *nurses`training, nursing assistant, Bachelor of Nursing, Master of Nursing, continuous nursing education.*

Современные составляющие профессиональной подготовки медицинских сестер

В. Н. Шапошникова, Е. П. Кравченко, И. Я. Губенко

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы медсестринского образования в Украине на современном этапе. Подчеркивается, что необходимым шагом в усовершенствовании медсестринского образования в Украине является внедрение непрерывного образования: медицинская сестра – бакалавр – магистр медсестринства. Обосновано необходимость использования последовательности в подготовке медсестер как основоположного принципа функционирования непрерывной системы образования и воспитания личности. Подчеркивается влияние инновационных технологий на улучшение качества знаний будущих специалистов.

Ключевые слова: *медсестринское образование, бакалавр, магистр, непрерывная подготовка медсестер.*